

НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ СТРАТЕГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ХОМЕЙ ОКСАНА ДМИТРІВНА

УДК 323.21:342.5:351.815:327.57:323.1:327.8

**ВЗАЄМОДІЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА
ТА ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ
В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ В ЄС**

21.01.01 – основи національної безпеки держави (політичні науки)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата політичних наук

Київ 2021

Дисертацією є кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Роботу виконано в Національному інституті стратегічних досліджень, м. Київ.

Науковий керівник: доктор політичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України **Корнієвський Олександр Анатолійович**, Національний інститут стратегічних досліджень, головний науковий співробітник відділу гуманітарної політики та розвитку громадянського суспільства центру суспільних досліджень

Офіційні опоненти: доктор політичних наук, професор, член-кореспондент НАН України **Зеленько Галина Іванівна**, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса НАН України, завідувачка відділу теоретичних та прикладних проблем політології

кандидат політичних наук **Нагорняк Іван Михайлович**, Секретаріат Кабінету Міністрів України, радник віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України

Захист відбудеться «30» вересня 2021 р. о 11:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.718.03 в Національному інституті стратегічних досліджень за адресою: 01133, м. Київ, вул. Генерала Алмазова, 18/7, конференц-зала.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного інституту стратегічних досліджень за адресою: 01030, м. Київ, вул. Пирогова, 7-А.

Автореферат розіслано «28» серпня 2021 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т. В. Черненко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Підписанням і ратифікацією 2014 р. Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угоди про асоціацію між Україною та ЄС) наша держава підтвердила проєвропейський курс розвитку й поступове входження в геополітичну структуру Західної Європи, що відповідає принципам демократизації суспільства та політиці національної безпеки України. Серед загроз безпековій стабільності держави, крім зовнішніх викликів, не останню роль відіграють внутрішньодержавні чинники: високий рівень корупції; перешкоди, що заважають громадянському суспільству здійснювати контроль за діяльністю органів влади (тривалий час були відсутні адміністративно-правові й технологічні механізми такого контролю); украї незадовільна робота суддівської системи; нечіткість державної політики щодо формування механізмів національної безпеки.

Тому євроінтеграція спонукала суспільство не тільки до якісно нового формату політичних та економічних відносин із ЄС, а й до важливих реформ внутрішньої адміністративно-господарської системи та нормативно-правової бази (адаптація вітчизняного законодавства до законодавства ЄС), значних соціальних трансформацій в Україні. Найсуттєвіші з них – це реформи, спрямовані на впровадження демократичних принципів управління на всіх рівнях життя соціуму та в усіх сферах його діяльності, захист прав і свобод людини, загалом на утвердження в Україні реального громадянського суспільства.

Без вирішення цих завдань неможливе дотримання євроінтеграційного курсу України в контексті забезпечення її національної безпеки. Відповідні вимоги затверджені Законом України «Про національну безпеку» (2018), у якому євроінтеграційний курс України визначено як основу національної безпеки держави, а статтею 10 Закону передбачено взаємодію громадянського суспільства та органів державної влади в контексті впровадження безпекової політики.

Теоретичним засадам і перспективам євроінтеграційного курсу України в контексті підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС присвячено чимало праць зарубіжних та українських учених (Дж. Арквілл, О. Бурлюк, К. Вольчук, Ф. С. Генсен, Р. Драгнева, К. Зарембо, П. Касула, М. Кузьо, С. Павлюк, С. Степаненко, С. Куц, Н. Шаповалова, В. Устименко, Р. Хорольський, Д. Черніков та ін.). На особливу увагу заслуговують розробки українських учених щодо формування партнерських відносин у площині «громадянське суспільство – органи державної влади», визначення та обґрунтування шляхів оптимізації механізмів державно-громадської взаємодії в різних сферах забезпечення життєдіяльності громадян, безпекового розвитку суспільства, національної безпеки держави. Так, О. Косілова, В. Кравчук, О. Радченко, С. Рябов, Л. Томаш, Ю. Якименко висвітлювали змістовно-сутнісні характеристики концепту «громадянське суспільство», співвідношення

громадянського суспільства і держави, політичні функції громадянського суспільства; Л. Рогатина, О. Скакун, А. Сухорукова вивчали громадський контроль за діяльністю органів влади; Е. Афонін, Р. Войтович, Л. Гонюкова, А. Крупник, А. Михненко, В. Кравчук, Ю. Сурмін, Л. Усаченко, Г. Шаульська досліджували принципи, механізми взаємодії громадянського суспільства та органів публічної влади; І. Іванюк, О. Овчарук, А. Терещенко – сучасний стан впровадження громадянської освіти; О. Бабкіна, О. Крутій, Є. Романенко вивчали налагодження комунікації між органами державної влади та громадськістю; О. Глазов, В. Желіховський, О. Корнієвський, В. Крутов, В. Ліпкан, Ю. Максименко, Г. Новицький, Б. Парахонський, Г. Яворська висвітлювали у своїх працях принципи та механізми забезпечення національної безпеки, пріоритети національних інтересів України, громадські об'єднання у системі забезпечення національної безпеки держави; Т. Камінська, А. Камінський, О. Майборода, М. Пасічник досліджували питання впровадження електронної демократії та електронного врядування.

Отже, у політологічному дискурсі, який стосується проблематики взаємодії громадянського суспільства та органів державної влади, дослідниками проаналізовано різні аспекти такої взаємодії. Проте комплексне дослідження, в якому системно було б проаналізовано взаємодію громадськості та органів державної влади в контексті євроінтеграції України та з урахуванням стратегічних пріоритетів забезпечення національної безпеки, у сучасній політичній науці не проводилося.

У дисертаційній роботі здійснено комплексний аналіз механізмів взаємодії громадянського суспільства та органів державної влади у формуванні й реалізації політики національної безпеки України в контексті євроінтеграції; виявлено найефективніші форми партнерства та охарактеризовано ступені впливу громадськості (громадян, громад, громадських організацій та коаліцій) на процеси ухвалення політичних рішень; охарактеризовано особливості співпраці влади та громадянського суспільства у зв'язку з появою нових викликів і загроз життєво важливим інтересам держави та її національній безпеці в умовах євроінтеграції України; досліджено інноваційні й ті, які нині практикуються, форми взаємодії між громадянським суспільством та органами державної влади, що набули поширення на національному й регіональному (місцевому) рівнях.

Ураховуючи необхідність та актуальність комплексного дослідження окреслених суспільних процесів і механізмів, які перебувають переважно на стадії формування або впровадження в Україні, а також зважаючи на недостатнє опрацювання зазначеної вище проблематики у вітчизняній політичній науці, темою дисертаційної роботи обрано взаємодію громадянського суспільства та органів державної влади в умовах інтеграції України в ЄС.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконувалося в рамках теми науково-дослідної роботи Національного інституту стратегічних досліджень «Модернізація внутрішньої

політики як ендогенний чинник національної безпеки» (номер державної реєстрації 0116U001478 (2016).

Мета роботи полягає в комплексному аналізі сучасних практик і механізмів взаємодії громадянського суспільства та органів державної влади з реалізації політики національної безпеки у сфері європейської інтеграції України, що передбачає впровадження демократичних механізмів ефективного врядування, які застосовуються в країнах ЄС, на загальному тлі поширення новітніх інформаційних технологій, електронної демократії та мережевої громадської самоорганізації.

Відповідно до мети визначено такі **завдання**:

- узагальнити теоретико-концептуальні підходи до євроінтеграційного курсу України як складової частини державної політики національної безпеки;
- уточнити основні поняття категорійно-понятійного апарату, пов'язаного з проблематикою взаємодії громадянського суспільства та органів державної влади в умовах інтеграції України у ЄС;
- проаналізувати еволюцію нормативно-правової бази України, спрямованої на реалізацію євроінтеграційної політики через взаємодію громадянського суспільства та органів державної влади;
- охарактеризувати безпекові аспекти Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд» та їх кореляцію з основними положеннями Угоди про асоціацію між Україною та ЄС;
- дослідити особливості впровадження механізмів електронної демократії в контексті демократизації державного управління, забезпечення захищеності життєво важливих інтересів громадян України;
- проаналізувати форми й практики державно-громадської взаємодії в Україні та визначити основні тенденції інституціоналізації взаємовідносин у форматі «органи державної влади – організації громадянського суспільства»;
- визначити пріоритетні напрями та шляхи оптимізації співпраці громадянського суспільства й органів державної влади України в контексті впровадження демократичних механізмів управління та реалізації політики національної безпеки у сфері євроінтеграції.

Об'єкт дослідження – політика національної безпеки у сфері європейської інтеграції України.

Предмет дослідження – взаємодія громадянського суспільства та органів державної влади з реалізації євроінтеграційного курсу України як стратегічного завдання політики національної безпеки.

Методологія дослідження. Виконання окреслених вище завдань потребувало комплексного використання сукупності принципів, підходів і методів пізнання, визначених специфікою предмета дослідження

Для теоретичного обґрунтування проблематики, що досліджувалася, застосовано сучасні підходи неінституціоналізму, які дали змогу розкрити ключові параметри взаємодії громадянського суспільства та органів державної влади, проаналізувати формальні й неформальні аспекти такої взаємодії. Метод соціального конструктивізму використано для аналізу діяльності, цілей і

результатів впливів суб'єктів процесу взаємодії громадянського суспільства та державних органів (зокрема, щодо реформування ключових сфер публічного управління). Системний підхід застосовується для розкриття взаємодії громадянських і політико-владних інституцій, дослідження еволюції форм співпраці між ними, визначення її ролі у формуванні й реалізації політики національної безпеки.

Задля дослідження механізмів взаємодії громадянського суспільства та органів державної влади використано метод інституційного аналізу; для вивчення новітніх форм співпраці між владою та організованою громадськістю, зокрема виявлення рівня ефективності такого діалогу й результативності втілення суспільних ініціатив, використано метод case study; компаративний та історико-порівняльний методи – для дослідження євроінтеграційної політики України в історичній ретроспективі та в контексті змін її безпекових пріоритетів, а також динаміки розвитку громадянського суспільства впродовж 2014–2020 рр. Кількісні параметри та показники активності організованої громадськості у взаємодії з державними органами проаналізовано із застосуванням методу статистичного аналізу.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в комплексному аналізі суспільних, політичних, нормативних та адміністративних чинників взаємодії громадянського суспільства та органів державної влади з метою формування й реалізації політики національної безпеки України у сфері євроінтеграції шляхом упровадження європейських стандартів належного врядування.

Уперше:

– узагальнено концептуальні підходи до аналізу взаємодії громадянського суспільства та органів державної влади в контексті забезпечення національної безпеки у сфері європейської інтеграції України. Доведено, що ефективна взаємодія між громадянським суспільством та органами державної влади сприяє підвищенню рівня соціальної згуртованості, розвитку партисипативної демократії, залученню громадян до управління державними й суспільними справами;

– доведено та охарактеризовано взаємозалежність між ефективністю реалізації політики національної безпеки у сфері євроінтеграції України та рівнем відповідного розвитку взаємовідносин між органами державної влади та громадянським суспільством;

– запропоновано авторську класифікацію мережевих коаліцій громадянського суспільства відповідно до цілей та часової перспективи їхнього функціонування.

Удосконалено:

– типологізацію усталених та новітніх форм і механізмів взаємодії між громадянським суспільством та органами державної влади, що базується на дослідженні впливу такої взаємодії на пріоритети та засоби реалізації політики національної безпеки у сфері євроінтеграції України;

– принципи застосування механізмів електронної демократії з метою вдосконалення практик публічного управління на засадах прозорості,

відкритості та ефективності, посилення впливу громадськості та організацій громадянського суспільства (далі – ОГС) на процеси розроблення та реалізації політики національної безпеки, особливо на початковому етапі ухвалення політико-управлінських рішень.

Набули подальшого розвитку:

- опрацювання й узагальнення успішних практик державно-громадської взаємодії з упровадження в Україні міжнародної Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд», що сприятиме вдосконаленню механізмів реалізації політики реформ у рамках виконання Україною євроінтеграційних зобов'язань;

- комплексний аналіз процесу інституціоналізації взаємовідносин органів державної влади з організаціями громадянського суспільства в умовах інтеграції України у ЄС;

- осмислення досвіду формування та поширення в сучасній Україні мережевих коаліцій громадських ініціатив та об'єднань громадян; їхнього впливу на ухвалення управлінських рішень суспільного значення, зокрема шляхом проведення адвокаційних та інформаційних кампаній.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що на основі аналізу взаємодії громадянського суспільства та органів державної влади виявлено різномірні проблеми їхньої співпраці. Відповідно, запропоновано практичні рекомендації, адресовані законодавчій владі, виконавчим органам влади та ОГС, щодо вдосконалення нормативно-правових засад участі громадськості в публічному управлінні загалом, безпековій сфері – зокрема. Рекомендації сприятимуть здійсненню реформ, спрямованих на виконання Україною євроінтеграційних зобов'язань у рамках реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Результати й висновки дисертації можуть бути використані під час викладання у закладах вищої освіти академічних курсів з політології, основ національної безпеки, державного управління, а також у системі громадянської освіти.

Результати, отримані в процесі виконання дисертаційного дослідження, впроваджено в діяльність органів державної влади (державних установ): Департамент Європейського Союзу та НАТО Міністерства закордонних справ України (довідка про впровадження від 26.08.2021 № 311/17-840-63744); Департамент інформації та взаємодії з громадськістю Секретаріату Кабінету Міністрів України (довідка про впровадження від 16.08.2021), ДУ «Офіс із залучення та підтримки інвестицій» (довідка про впровадження від 25.08.2021 р. № 04-02/645); Вінницька районна рада Вінницької області (довідка про впровадження від 26.08.2021 № 01-03/696).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійним науковим дослідженням. Усі опубліковані праці автора за темою дисертації написані без співавторів. Результати й висновки, які засвідчують наукову новизну дисертаційного дослідження, одержані самостійно.

Апробація результатів дисертації. Основні положення й результати дисертаційного дослідження викладено в доповідях і виступах на міжнародних

і всеукраїнських конференціях, під час круглих столів, симпозіумів, семінарів. Зокрема, це: міжнародні науково-практичні конференції «Актуальні проблеми міжнародних відносин та міжнародного бізнесу» (м. Ужгород, 27 жовтня 2016 р.) та «Актуальні питання розвитку науки та освіти» (м. Львів, 19–20 жовтня 2019 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція «Публічне управління в системі координат: демократія, децентралізація, місцеве самоврядування» (м. Мелітополь, 18 жовтня 2019 р.); Міжнародна наукова конференція «Теорія та практика сучасної науки та освіти» (м. Дніпро, 29–30 листопада 2019 р.); круглі столи: «Перша зустріч заступника міністра з питань європейської інтеграції з представниками "Платформи громадянського суспільства Україна – ЄС"» (м. Київ, 24 березня 2016 р.), «Як реформувати уряд та державне управління» (м. Київ, 14 квітня 2016 р.), «Круглий стіл з питань розвитку громадянського суспільства, пріоритетів та завдань державно-громадянської взаємодії» (м. Київ, 10 грудня 2017 р.), «Обговорення громадянських пропозицій до урядового Плану заходів з реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства на 2018 рік» круглий стіл (м. Київ, 14 грудня 2017 р.); міжнародний семінар «Інновації у державному управлінні – взаємодія через громадянську активність» (м. Київ, 20–23 березня 2019 р.); семінар «Взаємодія: зв'язки із громадськістю» (м. Київ, 29–30 липня 2019 р.); ІХ Одеський міжнародний семінар «Міжнародна безпекова ситуація у 2019 році: контроль над озброєнням та нерозповсюдженням зброї» (м. Одеса, 15–17 серпня 2019 р.).

Апробація відбувалася також під час участі в науково-практичних заходах за межами України: Другий інститут громадянських досліджень: обговорення проблем взаємодії громадянського суспільства та органів державної влади (м. Аугсбург, Німеччина, 25 липня – 6 серпня 2016 р.); Three Revolutions – Portraits of Ukraine: міжнародний симпозіум (м. Варшава, Польща, 28 лютого – 1 березня 2017 р.); Східне партнерство: сучасна ситуація та можливі перспективи: міжнародний симпозіум (м. Логойськ, Білорусь, 27 серпня – 1 вересня 2018 р.).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження відображено у 5 публікаціях, у тому числі: 4 статтях – в українських фахових виданнях із політичних наук, 1 статті – в іноземному фаховому виданні, 4 тезах доповідей у матеріалах наукових конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (289 найменувань) і 2 додатків. Загальний обсяг дисертації становить 221 сторінку, з них 188 сторінок основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано його мету і завдання, визначено об'єкт і предмет, розкрито зв'язок роботи з науковими програмами. Охарактеризовано методи дослідження, розкрито

наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, наведено дані щодо їх апробації.

У **Розділі 1 «Теоретико-методологічні засади дослідження»** проаналізовано концептуальні підходи до євроінтеграційних процесів України з погляду безпекових факторів, висвітлено стан наукового опрацювання проблематики, уточнено понятійно-категоріальний апарат сфери дослідження та систематизовано нормативно-правову і джерельну базу дослідження.

У *підрозділі 1.1 «Теоретико-концептуальні підходи до аналізу політики національної безпеки у сфері європейської інтеграції України»* з погляду структурного реалізму, неолібералізму, соціального конструктивізму і неоконституціоналізму (як найпоширеніших у науковому дискурсі) доведено, що євроінтеграція України, зокрема підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, відповідає безпековим прагненням, особливо в контексті нинішніх геополітичних трансформацій, зовнішніх і внутрішніх загроз територіальній і соціальній цілісності України. Безпекова ефективність ґрунтується на перманентному кореляційному зв'язку між нормативно-правовою системою, державною владою та громадянським суспільством. Саме завдяки дієвій взаємодії громадянського суспільства та державної влади на засадах діалогу й партнерства стає можливим досягнення соціальної стабільності, що позитивним чином впливає на забезпечення національної безпеки держави. Зацікавленість Європейського Союзу у територіальній, політичній та соціальній безпеці на своїх кордонах має спонукати українську владу до вжиття системних заходів, спрямованих на економічне зростання та продовження демократичних реформ в Україні, включно й посилення безпекових інституцій.

У *підрозділі 1.2 «Взаємодія громадянського суспільства й держави у понятійно-категорійному вимірі»* визначаються сутнісні характеристики громадянського суспільства з позиції забезпечення національної безпеки держави. У зарубіжній та вітчизняній політологічній науці серед низки підходів до визначення громадянського суспільства можна виокремити теоретико-аналітичний, який однією з важливих ознак громадянського суспільства висуває насамперед корелятивний зв'язок із державною владою. Саме через нього громадськість має можливість реалізувати свої суспільні потреби, а також безпекові інтереси. Проте для активізації безпекових процесів потрібна мотивація, усвідомлення необхідності в захисті власної держави. Така мотивація може бути сформована відповідними компетентностями громадянина – політичною, соціальною, економічною, правовою, ідеологічною, культурною. З цих позицій громадянське суспільство є спільнотою громадян із високим рівнем соціальних компетентностей, які через різні форми і практики громадської самоорганізації здійснюють вплив на процеси розроблення та реалізацію політичною владою рішень суспільного значення на принципах партнерства й діалогу. Водночас сутність державної влади полягає в регулюючому та організуючому впливах на суспільство з погляду відображення його інтересів. Саме на таких відношеннях і ґрунтується суспільна безпека держави, яка є частиною національної безпеки й

визначається соціальною згуртованістю, громадянською активністю та передбачає залучення різних суб'єктів (державних і громадських) у процеси її формування.

У підрозділі 1.3 «Правова основа державно-громадської взаємодії з реалізації євроінтеграційного курсу України» наголошується, що різні аспекти взаємодії громадянського суспільства та органів державної влади в Україні є не лише внутрішньодержавним явищем. Вони почасти внаормовуються міжнародними документами (актами, угодами, меморандумами). Реформування законодавчого середовища для громадянського суспільства спрямоване на запровадження стандартів, передбачених Рекомендацією СМ/Rec(2007)14 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам (Щодо створення та діяльності неурядових організацій), а також на імплементацію зобов'язань України відповідно до міжнародних договорів у сфері прав людини та рішень Європейського суду з прав людини.

Адаптована на національному ґрунті міжнародна нормативна база корелюється внутрішнім законодавством і правовими документами (стратегії, закони, постанови законодавчих і виконавчих органів влади, урядові програми, укази Президента України та інші юридичні документи). Зміст цих документів визначається стратегічними напрямками розвитку України та національними безпековими інтересами. Немає якогось одного законодавчого документа, який би нормативно забезпечував продуктивне функціонування певного інституту чи напряму політики. Для цього повинен існувати складний багаторівневий нормативно-правовий комплекс, до якого входять законодавчі, виконавчі, контролюючі та інноваційно-дорадчі ініціативи, які не суперечать одна одній, а існують у синергетичній єдності. Весь нормативно-правовий і законодавчий масив, спрямований на реалізацію політики національної безпеки, має бути орієнтований на активне залучення громадянського суспільства до співпраці з державною владою.

У Розділі 2 «**Особливості розвитку взаємовідносин між громадянським суспільством та органами державної влади України в умовах електронної демократії**» проаналізовано запровадження в Україні механізмів е-демократії, започаткованих Ініціативою «Партнерство «Відкритий уряд» (далі – Ініціатива ПВУ). Ця міжнародна Ініціатива, підписана задовго до ратифікації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, сприяла формуванню принципів електронного врядування, які цілком відповідають євроінтеграційним прагненням України.

У підрозділі 2.1 «**Безпековий вимір Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд»**» визначено, що виконання Україною Ініціативи ПВУ було значним підготовчим етапом до ратифікації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у формуванні демократичних принципів урядування в контексті забезпечення національної безпеки. Так, цілі Ініціативи ПВУ збігаються з вимогами Угоди, адже базуються на спільних ключових принципах – забезпечення доступу громадськості до інформації; громадська участь; підзвітність влади; упровадження інновацій. Згідно з цими принципами передбачено: проведення громадського моніторингу державної та господарської діяльності;

децентралізацію повноважень органів державної влади із наданням для громадян адміністративних послуг; діджиталізацію цих послуг (е-послуги) відповідно до європейських вимог; можливість подання ОГС електронних звернень та контролю їх виконання; створення єдиної платформи для взаємодії органів влади та організованої громадськості; приведення національного законодавства в різних сферах діяльності до європейського й міжнародного. Важливо, що в рамках виконання планів дій з реалізації Ініціативи ПВУ вдосконалено алгоритми публічних консультацій, визначено принципи діяльності громадських рад при виконавчих органах влади з метою залучення представників організованого суспільства й галузевих експертів до процесів вироблення політики. Закладаючи підвалини для розвитку е-демократії, ці принципи сприяють консолідації громадськості в умовах інтеграції України у Євросоюз.

У підрозділі 2.2 *«Потенціал електронної демократії у залученні громадян України до участі в управлінні державними й суспільними справами»* проаналізовано сутність е-демократії та ефективність упровадження її механізмів в Україні в контексті сприяння розвитку громадянського суспільства, налагодження ефективної комунікації з органами влади. Електронна демократія – це по суті утвердження принципів і практик демократичного співжиття, які підтримуються широким інформаційно-комунікативним і технологічним інструментарієм, упровадженим в усі процеси та на всіх рівнях державного управління. Основна мета такого впровадження: долучення громадськості до участі в державному управлінні; максимальна прозорість процесу ухвалення політико-управлінських рішень, вироблених у взаємодії з ОГС. Такий механізм управління відповідає насамперед вимогам суспільної безпеки, унеможливаючи зловживання владою й появу помилкових рішень. В Україні з різним рівнем ефективності впроваджено механізми е-урядування, е-петицій, е-консультацій, доступ до відкритих даних, інші форми взаємодії громадськості з органами державної влади. Однією з найуспішніших форм залучення громадян та ОГС до місцевого управління, зокрема в об'єднаних територіальних громадах, є громадський бюджет участі, який сприяє втіленню місцевих (регіональних) ініціатив розвитку. Усі зазначені механізми в комплексі формують е-демократію як явище, що відповідає безпековим інтересам громадянського суспільства та євроінтеграційній політиці.

У Розділі 3 **«Упровадження демократичних механізмів європейського врядування як складова політики національної безпеки у сфері євроінтеграції України»** проаналізовано основні форми взаємодії громадянського суспільства та органів державної влади, висвітлено проблеми такої взаємодії, запропоновано шляхи їх вирішення.

У підрозділі 3.1 *«Динаміка інституціалізації взаємовідносин між громадянським суспільством та органами державної влади в сучасній Україні»* визначено рівень залучення представників ОГС до формування й реалізації державної політики, а також засвідчено строкатий спектр їх діяльності. На загальному тлі сповільненого зростання з року в рік кількості різних за

спрямуванням ОГС, їх активність у виробленні політики державної політики, вирішенні питань місцевого значення передусім зорієнтована на вирішення проблем різних соціальних, також і найбільш уразливих, груп населення. При цьому громадянське суспільство відіграє все вагомішу роль у проведенні інформаційно-просвітницьких та адвокаційних заходів у рамках реалізації різних складових політики євроінтеграції (молодіжної, гендерної, інклюзивної та ін.), забезпечення всіх складових частин національної безпеки України, здійсненні антикорупційного контролю.

Як свідчить досвід залучення мобілізаційного потенціалу українського громадянського суспільства в умовах зовнішньої гібридної агресії, організована громадськість доволі оперативна та масштабно реагує на зовнішні загрози територіальній цілісності та суверенітету України.

У підрозділі 3.2 *«Роль коаліцій громадянського суспільства в артикуляції суспільних інтересів та ухваленні управлінських рішень суспільного значення»* акцентовано увагу на тому, що виконання Україною євроінтеграційних зобов'язань сприяло утворенню та поширенню коаліцій громадських об'єднань як однієї з найбільш ефективних форм взаємодії організованого суспільства з органами державної влади. Якщо раніше прийняті ОГС рішення щодо кореляції з функціями державних структур мали переважно рекомендаційний для них характер або ОГС керувалися принципом громадянського спротиву цим структурам, то діяльність громадських коаліцій виявилася значно продуктивнішою, адже прийняті ОГС – суб'єктами коаліції мають уже переважно зобов'язальний для державних органів характер.

Створення спільних коаліцій, учасниками яких є представники органів влади і представники громадського сектору, – вищий інституціональний рівень взаємодії громадянського суспільства та державної влади.

Коаліції ОГС та державно-громадські коаліції, які діють у сучасній Україні, можна умовно поділити на тимчасові й довготривалі, ситуативні й сталі. Залежно від цілей та характеру взаємодії з органами державної влади вирізняють структурно організовані коаліції громадських об'єднань та ситуативні, які об'єднують ОГС для проведення інформаційних чи адвокаційних кампаній із коротко- чи середньостроковими цілями.

У підрозділі 3.3 *«Сучасні практики та шляхи оптимізації взаємодії громадянського суспільства та державних органів в умовах інтеграції України в ЄС»* подано комплексний аналіз різних форм і механізмів взаємодії ОГС та органів державної влади в умовах євроінтеграції України та визначено шляхи оптимізації державно-громадської взаємодії в забезпеченні соціальної стабільності, а отже, національної безпеки України в умовах гібридних та інформаційних війн.

Серед внутрішніх загроз національній безпеці України виокремлено такі: гальмування процесів євроінтеграції з боку частини правлячого класу (політичний аспект); повільний розвиток громадянського суспільства (суспільний аспект); неефективний вплив інститутів та організацій громадянського суспільства на державну владу (організаційно-правовий

аспект); високий рівень корупції (соціально-економічний аспект); відсутність мотивації громадян до активної участі в управлінні суспільними справами (освітньо-культурний аспект).

Оптимальною формою взаємодії громадянського суспільства та державної влади має бути організація постійного діалогу для вироблення проєвропейської політики з одночасним моніторингом загроз національній безпеці. Це передбачає залучення ОГС до процесів публічного врядування та контролю за діяльністю органів влади, що можливо здійснити за умови підвищення рівня політичної свідомості українського суспільства, небайдужого ставлення правлячого класу до суспільних викликів, наявності у громадян прагнення до самоорганізації на принципах партнерства та конструктивної взаємодії держави і громадянського суспільства, стимулювання громадянського активізму, спрямованого на захист національних інтересів, та гарантування в Україні безпеки особистості, убезпечення суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх загроз в усіх сферах життєдіяльності.

ВИСНОВКИ

Здійснене дослідження в межах дисертаційної проблематики дає можливість сформулювати такі висновки.

1. Євроінтеграційний курс України зумовив дискусії серед представників науково-експертного середовища, політологів щодо доцільності такого вибору. Насамперед піддавалися сумнівам можливість інтеграції у ЄС країн із різним рівнем розвитку, а також налагодження відповідного спрямування ефективної взаємодії громадянського суспільства та органів державної влади в Україні. Однак із позицій неореалізму та неолібералізму євроінтеграція є позитивним фактором, адже це запустило на якісно новому рівні безпекові механізми, зокрема стабілізацію економічних чинників, розвиток демократичних інститутів, формування взаємовідносин між громадянським суспільством та органами державної влади. Підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС справджується з позицій соціального конструктивізму та конструктивістського інституціоналізму, адже ініціатором такого вибору було насамперед українське громадянське суспільство. Розширення Європейського Союзу на Схід спростувало твердження неореалістів про неможливість політичної інтеграції держав із різним рівнем соціально-економічного потенціалу. Важливо зазначити, що правова система ЄС заснована на засадах правової концепції *acquis communautaire*, що утверджує рівність усіх суб'єктів на основі правових, а не економічних, відносин.

2. У контексті взаємозалежності ОГС та органів державної влади у питаннях забезпечення різних сфер життєдіяльності проаналізовано й уточнено відповідно до предмету дослідження змістовно-сутнісні характеристики концепту громадянського суспільства, що дало змогу визначити громадянське суспільство як спільноту громадян із високим рівнем соціальних компетентностей, які через різні форми і практики громадської самоорганізації здійснюють вплив на процеси розроблення та реалізацію державною владою

рішень суспільного значення, що базуються на демократичних принципах партнерства і діалогу організованого суспільства та органів державної влади, і громадян.

У дисертації пріоритетного значення у визначенні змісту концепту громадянського суспільства надано теоретико-аналітичному підходу (не применшуючи при цьому значущості інституційного, нормативно-правового та інших наукових підходів), який акцентує увагу на існуванні між організованим суспільством і органами державної влади тісного корелятивного зв'язку. Саме завдяки йому громадяни та громадські об'єднання мають можливість дієво захищати життєво важливі інтереси особистості і суспільства. Важливими методологічними аспектами вивчення проблеми, що досліджувалася, стало уточнення: функцій сучасної держави з урахуванням вищезазначеного корелятивного зв'язку, акцентування уваги на цільовизначальному, організуючому, регулюючому характері управління суспільним розвитком; змісту сучасних дефініцій «соціальне партнерство» (у відносинах між ОГС і державними органами), «суспільна безпека», яка визначається соціальною згуртованістю, громадянською активністю та передбачає державно-громадську взаємодію з метою забезпечення суспільних цінностей.

3. Реалізація політики євроінтеграції України з дотриманням демократичних принципів державного управління потребує відповідного правового забезпечення. З одного боку, воно має бути спрямоване на тісну співпрацю громадянського суспільства та державної влади (внутрішнє законодавство), а з іншого – на впровадження європейських засад урядування й активізацію євроінтеграційних процесів (зовнішнє законодавство), які мають існувати в синергетичній єдності.

Незважаючи на створену нормативно-правову базу для широкої участі громадян і організованого суспільства у процесах розроблення, прийняття та реалізації політико-управлінських рішень, недосконалість чинного законодавства України не гарантує дотримання європейських стандартів реалізації громадських ініціатив, утворення та діяльності ОГС, їх взаємодії з органами влади. Упровадженню демократичних принципів ефективного врядування, прозорих форматів комунікації та взаємодії громадянського суспільства та органів влади сприятиме анонсоване на найвищому рівні прийняття пакета законів про народовладдя (серед них: про місцевий референдум, народну законодавчу ініціативу, народне veto) та внесення відповідних змін до Конституції України. Актуальним залишається створення Національного фонду розвитку громадянського суспільства як некомерційної самоврядної організації, управління якою здійснюється на паритетній основі державою та ОГС. Довготривале затягування політичним класом ухвалення визначальних для державно-громадської взаємодії законів про місцевий референдум, мирні зібрання, публічні консультації, лобістську діяльність, громадський контроль та інших не дає підстав для висновку про ефективне втілення в життя владою відповідних планів та намірів. У цьому контексті важливо зауважити, що Україна має низку міжнародних зобов'язань щодо

забезпечення права на свободу об'єднання, свободу мирних зібрань та доступу до інформації та інших прав як основи розвитку громадянського суспільства.

4. Ще до підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС набули чинності внутрішні та міжнародні документи, які відповідали національним інтересам України у сфері євроінтеграції. Одним із правових механізмів у цій сфері було запровадження в Україні 2011 р. Ініціативи «Партнерство «Відкритий Уряд», спрямованої на формування демократичного громадянського суспільства з ефективною системою публічного управління. Це передбачало насамперед визначення статусу громадських організацій і розширення їх функцій у виробленні спільних з державною владою рішень для забезпечення євроінтеграційного курсу України з урахуванням безпекових чинників. Тобто Ініціатива ПВУ не тільки мала комплементарний зв'язок із майбутньою Угодою – виконання цих міжнародних документів набуло значного синергетичного ефекту. Особливо це позначилося на динаміці діджиталізації процесів публічного управління, що, зокрема, сприятиме посиленню боротьби з корупцією – однією з основних загроз національній безпеці та соціальній стабільності; активізації взаємодії громадянського суспільства та органів державної влади; формуванню системи контролю та підзвітності, які є визначальними характеристиками прозорості діяльності органів державної влади.

5. Ініціатива ПВУ передбачає впровадження нових для України механізмів взаємодії громадянського суспільства та органів державної влади, які вже на практиці успішно використовувались у ЄС: е-консультації, е-звернення, е-петиції; доступ до публічної інформації (відкриті дані); європейські практики з формування громадського бюджету участі як головного чинника контролю фінансової діяльності органів державної влади. Проте застосування е-інструментів в Україні є доволі нерівномірним попри успішні приклади та їх високий потенціал у налагодженні державно-громадського управління. Це може свідчити і про залежність таких практик від політичної волі державного керівництва, а не від законодавчих вимог (інструменти е-демократії поки що не мають зобов'язуючого характеру), і про недостатній вплив ОГС на поширення в Україні е-демократії. Однією з причин неефективності застосування інструментів е-демократії в Україні є відсутність належного інформаційного забезпечення: не здійснюється популяризація цієї форми управління, також має місце недостатня правова та юридична обізнаність громадян у використанні е-інструментів. Вирішенню зазначених проблем сприятиме впровадження громадянської освіти, адже належна громадянська компетентність у сучасних умовах є підвалиною безпекового і стабільного розвитку українського суспільства. На її основі відбуватиметься формування й урахування думки громадськості (public opinion) у розробленні нормативно-правових актів на різних рівнях влади, посилення ролі ОГС у здійсненні реформ.

6. До реалізації політики національної безпеки у сфері євроінтеграції України активно долучилася частина українських ОГС на загальному тлі повільного збільшення з кожним роком їхньої загальної кількості за різними

напрямами діяльності. Серед визначальних тенденцій громадської самоорганізації останніх років увагу акцентуємо на утворенні за мережевим принципом як коаліцій (асоціацій, спілок) власне громадських об'єднань, так і громадсько-державних коаліцій, що відповідає демократичним принципам належного врядування. Типові причини неефективності діяльності таких коаліцій: некомпетентність їх керівного складу, спричинена формальним підходом до його формування, а нерідко й меркантильне ставлення окремих суб'єктів до участі в коаліціях, їх незацікавленість у досягненні коаліціантами спільних цілей.

В організаційній площині (залежно від характеру діяльності та взаємодії з органами державної влади) виокремлено структурно організовані коаліції, створені для тісної скоординованої співпраці між суб'єктами такого об'єднання задля досягнення довготривалих цілей (показовий приклад – Спілка «Реанімаційний Пакет Реформ»), та ситуативні коаліції, які згуртовують громадські об'єднання для проведення інформаційних та адвокаційних кампаній з коротко- чи середньостроковими цілями. Таким чином, залежно від задекларованих учасниками коаліцій цілей діяльності коаліції можуть бути тимчасовими або тривалими, ситуативними або сталими.

Перспективним мислиться формування в Україні Національної мережі ОГС, подібних до тих, які результативно працюють на Заході, що дозволить ОГС України ефективно формулювати спільну позицію щодо актуальних питань суспільного розвитку; стати паритетними учасниками діалогу з владою на місцевому та національному рівнях; активніше впливати на визначення пріоритетів діяльності донорських організацій.

7. Серед форм громадсько-державної взаємодії, які практикуються у ЄС та останнім часом набули поширення в Україні (на них ґрунтується співпраця громадських коаліцій з органами державної влади), вважаємо за необхідне назвати такі: фінансову (бюджетне фінансування, тендери); участь ОГС у розробленні нормативно-правових актів; проведення адвокаційних та інформаційних кампаній; участь у консультативно-дорадчих органах; моніторинг діяльності органів державної влади, спрямований насамперед на недопущення ухвалення суперечливих управлінських рішень. Краща динаміка взаємодії ОГС з державними органами простежується у сфері проведення громадського моніторингу діяльності державних органів.

Проте фінансова форма взаємодії має передбачати вищий відсоток державного фінансування громадського сектору. На сьогодні державне фінансування ОГС обмежується переважно проектною підтримкою, а не інституційною. Не використовується належним чином потенціал публічних консультацій з громадськістю внаслідок формального ставлення органів виконавчої влади до їх організації.

8. За результатами проведеного дослідження виокремлено пріоритетні напрями державно-громадської взаємодії в умовах інтеграції України у ЄС з урахуванням безпекових аспектів такої взаємодії: посилення інституційної підтримки державою соціально значущих ОГС з одночасним поширенням

практики закупівлі державою соціальних послуг у громадському секторі; удосконалення механізму публічних консультацій, також і електронних, із залученням громадськості та ОГС на місцевому та національному рівнях; поширення практик проведення спільних адвокаційних та інформаційно-просвітницьких кампаній з метою захисту суспільних інтересів та вирішення нагальних потреб різних соціальних, особливо уразливих, груп населення; реорганізація роботи консультативно-дорадчих органів, підвищення рівня обізнаності громадян щодо їх діяльності; проведення моніторингу реалізації управлінських рішень суспільного значення, зокрема з питань євроінтеграції України, із застосуванням механізмів е-демократії.

Існує нагальна потреба реорганізувати громадські ради при органах виконавчої влади (для частини «громадських активістів» вони стали засобом отримання певних привілеїв, лобіювання інтересів політико-економічних груп) в експертні ради задля фахового опрацювання громадськими експертами (стейкхолдерами) суспільно значущих питань, визначення доцільності прийняття політико-управлінських рішень.

Потребує вивчення питання про створення системи спеціалізованих інституцій, орієнтованих на здійснення громадського контролю та громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади у контексті впровадження партисипативної (учасницької) демократії та європейських стандартів належного врядування – стратегічних пріоритетів політики національної безпеки у сфері європейської інтеграції України.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Праці, які відображають основні наукові результати дисертації

1. Хомей О. Д. Роль Платформи громадянського суспільства Україна – ЄС у виконанні Україною Угоди про асоціацію з ЄС. *Гілея*. 2016. № 114. С. 399–401.

2. Хомей О. Д. Актуальні проблеми розвитку громадянського суспільства та його вплив на реформи задля забезпечення національної безпеки в Україні. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Питання політології»*. 2019. № 35. С. 13–19.

3. Хомей О. Д. Безпекові виміри взаємодії громадянського суспільства та органів влади в рамках ініціативи «ПВУ». *Міжнародні та політичні дослідження. Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Серія: Політологія*. 2019. Т. 24. Вип. 32. С. 207–224.

4. Khomei O. Neorealism and the EU – Ukraine Association Agreement: Insights and Shortcomings *Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини*. 2019. Вип. 46. С. 214–222.

5. Хомей О. Д. Взаємодія громадськості та органів влади у контексті реформи державної служби в умовах євроінтеграції задля посилення національної безпеки України. *Slovak International Scientific Journal*. 2019. Vol. 1. № 31. Pp. 58–62.

Праці, які додатково відображають основні наукові результати дисертації

6. Хомей О. Д. Взаємодія між громадянським суспільством та державними органами з метою реалізації політики євроінтеграції після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. *Актуальні проблеми міжнародних відносин та міжнародного бізнесу* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ужгород, 27 жовт. 2016 р.). Ужгород : Ужгородський національний університет, 2016. С. 45–47.

7. Хомей О. Д. Міжнародна Ініціатива «Партнерство «Відкритий Уряд»»: вплив на зміцнення національної безпеки України. *Актуальні питання розвитку науки та освіти* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 19–20 жовт. 2019 р.). Львів : Львівський науковий форум, 2019. Ч. 2. С. 29–30.

8. Хомей О. Д. Взаємодія громадянського суспільства й органів державної влади в контексті реформи державної служби задля забезпечення національної безпеки. *Публічне управління в системі координат: демократія, децентралізація, місцеве самоврядування* : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (м. Мелітополь, 18 жовт. 2019 р.). Мелітополь, 2019. С. 272–275.

9. Хомей О. Д. Особливості динаміки взаємодії влади та громадянського суспільства в Україні в умовах інтеграції України до Європейського Союзу. *Теорія та практика сучасної науки та освіти* : матеріали міжнар. наук. конф. (м. Дніпро, 29–30 листоп. 2019 р.). Дніпро : Дніпровський національний університет ім. Олеса Гончара, 2019. С. 40–42.

АНОТАЦІЯ

Хомей О. Д. Взаємодія громадянського суспільства та органів державної влади в умовах інтеграції України в ЄС. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 21.01.01 – основи національної безпеки держави (політичні науки). – Національний інститут стратегічних досліджень, Київ, 2021.

Дисертаційну роботу присвячено аналізу взаємодії громадянського суспільства й державної влади в умовах інтеграції України в ЄС. Наголошено на необхідності вироблення правових, організаційних і суспільних механізмів такої співпраці з метою формування внутрішньої та зовнішньої політики України, спрямованої на забезпечення національної безпеки.

Виконання українською стороною Угоди про асоціацію між Україною та ЄС сприяє формуванню політики національної безпеки. У цьому контексті особливої ваги набуває активізація громадянського суспільства та його участь через громадські організації у створенні й контролі суспільно-політичного безпекового середовища. Однією з ефективних форм співпраці громадянського суспільства й державної влади, що практикується у ЄС, є коаліційний принцип утворення громадських об'єднань, також і за участі представників державної влади та громадських організацій.

Проаналізовано успішні практики співпраці, зокрема упровадження принципів е-демократії, які були започатковані Ініціативою «Партнерство «Відкритий Уряд». Акцентовано увагу на необхідності кардинальних змін у відносинах між громадянським суспільством і державною владою через посилення на законодавчому рівні статусу громадських організацій у розробленні та ухваленні рішень, спрямованих на виконання положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС з метою дотримання принципів національної безпеки.

Ключові слова: Угода про асоціацію між Україною та ЄС, громадянське суспільство, громадська організація, органи державної влади, коаліція, національна безпека, євроінтеграція, відкритий уряд, е-урядування, е-демократія.

АННОТАЦИЯ

Хомей О. Д. Взаимодействие гражданского общества и органов государственной власти в условиях интеграции Украины в ЕС. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата политических наук по специальности 21.01.01 – основы национальной безопасности государства (политические науки). – Национальный институт стратегических исследований, Киев, 2021.

Диссертационная работа посвящена анализу взаимодействия гражданского общества и государственной власти в условиях интеграции Украины в ЕС. Отмечена необходимость формирования правовых, организационных и социальных механизмов такого сотрудничества с целью формирования внутренней и внешней политики Украины, направленной на обеспечение национальной безопасности.

Выполнение украинской стороной Соглашения об ассоциации между Украиной и ЕС способствует формированию политики национальной безопасности. Особое значение приобретает активизация гражданского общества и его участие через общественные организации в создании и контроле общественно-политической среды безопасности. Эффективной формой такого сотрудничества между гражданским обществом и государственной властью, что практикуется в ЕС, является коалиционный принцип образования общественных объединений, также и при участии представителей государственной власти и общественных организаций.

Проанализированы успешные практики сотрудничества, в частности, внедрение принципов электронной демократии, что стало возможным благодаря реализации Инициативы «Партнерство «Открытое Правительство». Акцентируется внимание на необходимости кардинальных изменений в отношениях между гражданским обществом и государственной властью путем повышения на законодательном уровне статуса общественных организаций в разработке и принятии решений, направленных на выполнение положений

Соглашения об ассоциации между Украиной и ЕС в целях соблюдения принципов национальной безопасности.

Ключевые слова: Соглашение об ассоциации между Украиной и ЕС, гражданское общество, гражданская организация, органы государственной власти, коалиция, национальная безопасность, евроинтеграция, открытое правительство, э-управление, э-демократия.

SUMMARY

Khomei O. D. Cooperation between civil society and state authorities on Ukraine's integration into the EU. – Qualifying scientific work with the rights of the manuscript.

Dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of candidate of political science on specialty 21.01.01 – Foundations of the National Security. – National Institute for Strategic Studies, Kyiv, 2021.

This work is a comprehensive analysis of the peculiarities of the interaction of civil society and state authorities in the context of European integration commitments, revealing the peculiarities of the impact of this interaction on the formation and implementation of national security policy priorities.

The evolution of Ukraine's integration processes with the EU in the context of ensuring the interests of society and the state in general is traced throughout the work, which theoretically and methodologically substantiates Ukraine's foreign policy choice: for example, the signing of the Association Agreement with the EU corresponds to security principles as established by political science theories. From the standpoint of neorealism, on the one hand, signing is an effective step for the country to ensure its national security in a changing geopolitical situation. From the standpoint of neoliberalism, on the other hand, the Agreement is also a positive factor due to the launch of security mechanisms, such as the development of democratic institutions, and the intensification of interaction between society and the state.

The Association Agreement is also a wise choice as seen in the context of social constructivism: first, Ukraine's European choice was initiated primarily by civil society. Secondly, thanks to the implementation of the Agreement, Ukraine is gradually integrating with European institutions, thus strengthening national security. And given the gradual enlargement of the EU to the East, the claims of neorealists about the impossibility of political integration of states with different levels of socio-economic potential are unfounded.

It demonstrates that Ukraine's European integration and its level of national security depend primarily on social stability. This stability can be ensured by partnership between civil society and public authorities. However, such a state is possible only in the presence of several factors that characterize society as civil and the government as democratic. These include: the level of political consciousness, adherence to universal values, attention to social challenges, the desire for cohesion and a shared goal.

In this thesis, it is determined that civil society is a community of citizens with a high level of social competency, which through their organizations implement the implementation of their political will regarding national development and security on the principles of partnership and dialogue with state authorities.

The means by which interaction between civil society organizations (CSOs) and state authorities are also revealed. The correlation between them is regulated by the relevant legislation. This can be divided into two categories; first into domestic legislative initiatives that determine the status of non-governmental organizations (NGOs) as well as their forms of cooperation with (and mechanisms of oversight on) government. Second are international initiatives that contribute to Ukraine's integration and thus, as previously demonstrated, national security – through the intensification of the activities of public organizations in the adoption of state policies and decisions. These include, first and foremost, the Open Government Partnership Initiative. Although Ukraine joined it long before the ratification of the Association Agreement, its goals are fully in line with Ukraine's European integration course set out in the Agreement, and the implementation of both international instruments has a synergistic effect.

The most effective democratic initiatives implemented through partnership activities of CSOs and state authorities have been identified. These include, first of all, the tools of e-democracy, which contribute to the adaptation of the administrative and social system of Ukraine to that of Europe.

The content of e-democracy as a social and organizational phenomenon is also further explored, and defined essentially as the establishment of traditional principles of democracy as a political system supported by a wide range of information, communication, and technological tools implemented in all processes of government and at all levels. The main purpose of such implementation is on the one hand, to encourage and involve the public in public administration, and on the other hand, to facilitate transparency (access to information) of all decision-making processes and policies developed in the interaction of CSOs and public authorities. Thus, e-government, e-petitions, e-consultations, open data and other forms of interaction with the government through information networks and with the help of appropriate software form the broader phenomenon of e-democracy.

In the thesis, it is demonstrated that the introduction of the coalition principle of civil society is the most organizationally effective form of interaction between the state authorities and civil society, and has significant prospects in Ukraine. However, they are still insufficiently developed in Ukraine, and methodologies and principles of such complicity have not yet been developed at the scientific and theoretical level, so the effectiveness of such coalitions has yet to reach its potential.

Recommendations are provided to improve the interaction between CSOs and public authorities in order to accelerate European integration reforms in the context of national security. Thus, the mechanisms of interaction between public organizations and government agencies do not yet meet their expected potential. Although there are many main problems that need to be addressed, the priorities are: a) improving the regulatory framework for the activities of advisory bodies;

b) introducing and broadening civic education; c) developing a clear mechanism for submitting and processing e-petitions and conducting e-consultations, taking into account the public's ability to monitor (and participate in) all stages of policy-making; d) expansion of the participation of NGOs and coalitions in legislative activities, taking into account the necessary expenditures in the state budget.

Keywords: Association Agreement, civil society, public authorities, coalition, national security, European integration, open government, e-democracy.

Підписано до друку 27.08.2021
Формат 60x90 1/16. Папір офсетний № 2
Друк цифровий.
Ум. друк. арк. 0,9 арк.
Тираж 100 прим. Замовлення № 4988

Надруковано в типографії ФОП Степенко Р.Д.
02660, м. Київ, б-р Дружби Народів, 24/2
тел.: +38 (044) 223-81-79, www.urb.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 7205 від 03.12.2020